

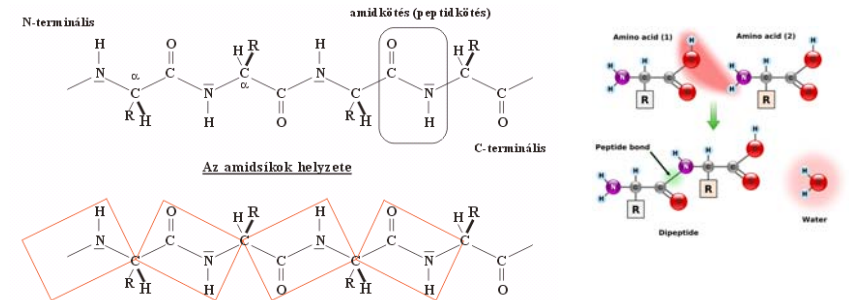
Szerkezeti proteomika módszerei

II.

Bevezetés

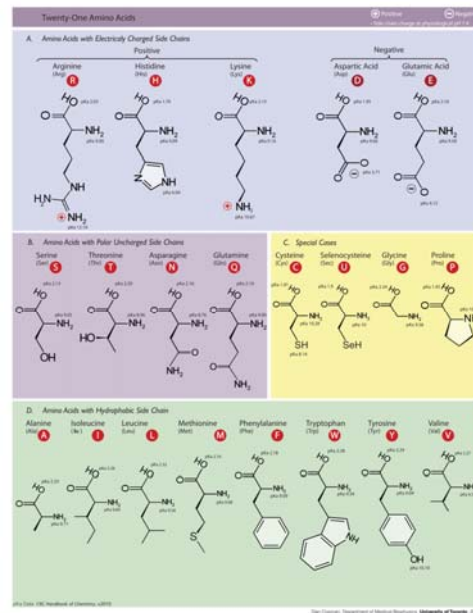
Protein – fehérje:

~ 50 aminosavnál hosszabb polimer lánc <-> peptid

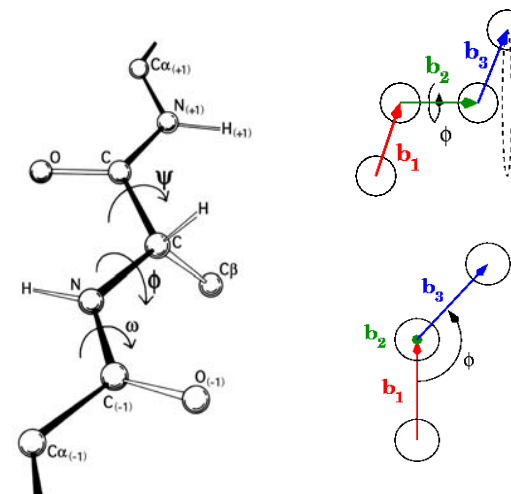

20-féle aminosav

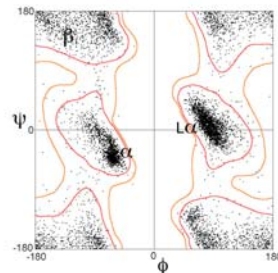
Kölcsönhatások sokfélesége

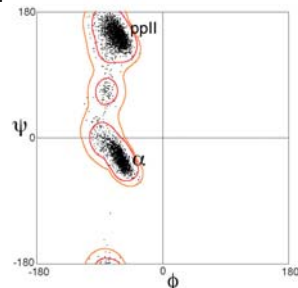
Dihedrális szög: két sík szöge

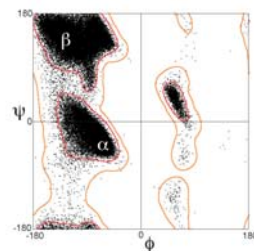
Glicin

Prolin

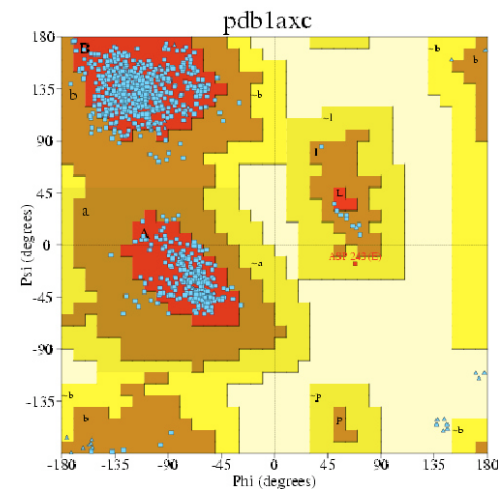

Fehérje alfa helikális és béta-redős szerkezete

Ramachandran plot

generated from human [PCNA](#), a trimeric [DNA clamp](#) protein that contains both [β-sheet](#) and [α-helix](#) (PDB ID 1AXC). The red, brown, and yellow regions represent the favored, allowed, and "generously allowed" regions as defined by ProCheck

Proteomika

the study of an organism's complete complement of proteins

Azonosítás – *funkció* felderítése

Proteom: The entire set of [proteins](#) expressed by a genome, cell, tissue or organism in a given type of cells or an organism at a given time under defined conditions.

The 35,000 genes in the human genome can code for at least ten times as many proteins; in extreme cases a single gene alone can code for over 1,000.

Szerkezeti proteomika

the *high-throughput* procedures for **protein production**, to the **solution of the structures** of proteins and higher-order entities, via a multidisciplinary approach involving **molecular biology**, **X-ray crystallography**, **NMR** and **electron microscopy**, as well as **bioinformatics** analysis (+Mass spectrometry).

Szerkezet ↔ *funkció*

Szerkezeti proteomika módszerei I.

protein production

solution of the structures via

- molecular biology
- X-ray crystallography
- NMR
- electron microscopy
- mass spectrometry
- bioinformatics

Szerkezeti proteomika módszerei I.

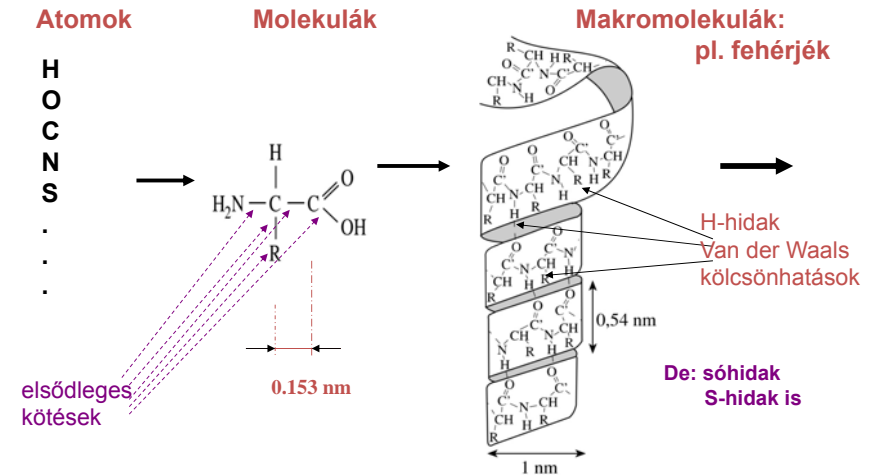
protein production

solution of the structures via

- molecular biology
- X-ray crystallography
- NMR
- electron microscopy
- mass spectrometry
- bioinformatics

Néhány szó a fontosabb módszerekről (szerkezeti proteomika I.)

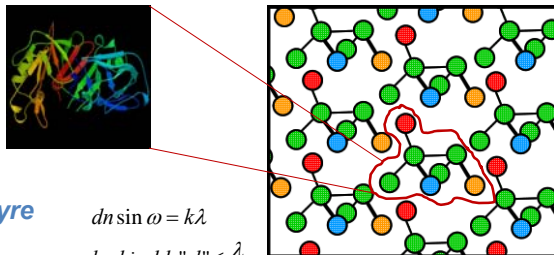
Biológiai rendszerek szerkezetét a kötések **hierarchiája** jellemzi

1. A röntgenkristallográfia módszere

fehérjékre alkalmazva

Mérés feltétele:
A fehérje kristályosítása

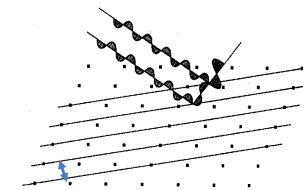

d jelentése itt: - kötéstávolságok a kristályban
- kristály-pontok : molekulák atomi távolságai

$d \sim 0.1 \text{ nm}$

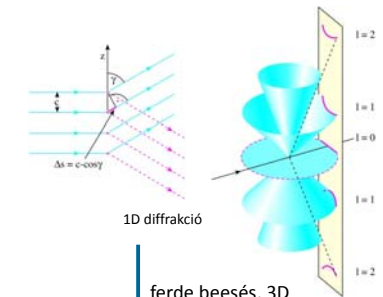
$\lambda \sim 0.1 \text{ nm}$ **röntgensugárzás!**

A röntgenkristallográfia módszere fehérjekristallográfia

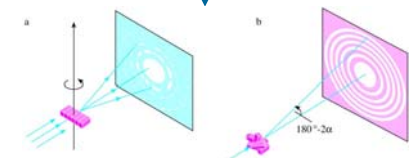
Röntgensugarak interferenciája
kristálysíkokról történő **reflexiónál**:

Bragg-egyenlet

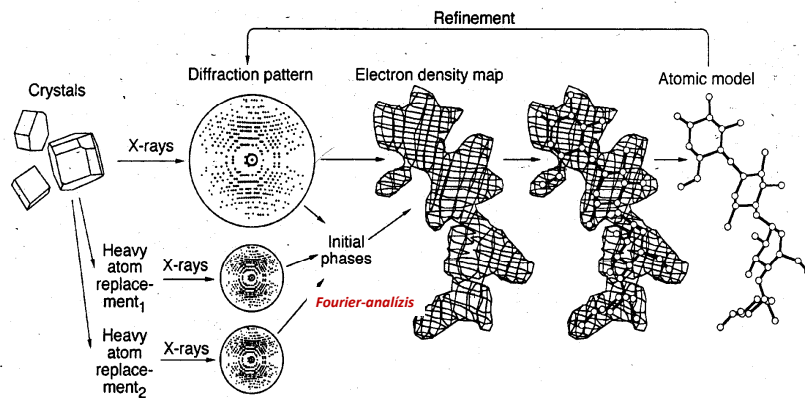

ferde beesés, 3D
Laue-egyenletek

$$\begin{aligned} a(\cos \alpha - \cos \alpha_0) &= h\lambda \\ b(\cos \beta - \cos \beta_0) &= k\lambda \\ c(\cos \gamma - \cos \gamma_0) &= l\lambda \\ \cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma &= 1 \end{aligned}$$

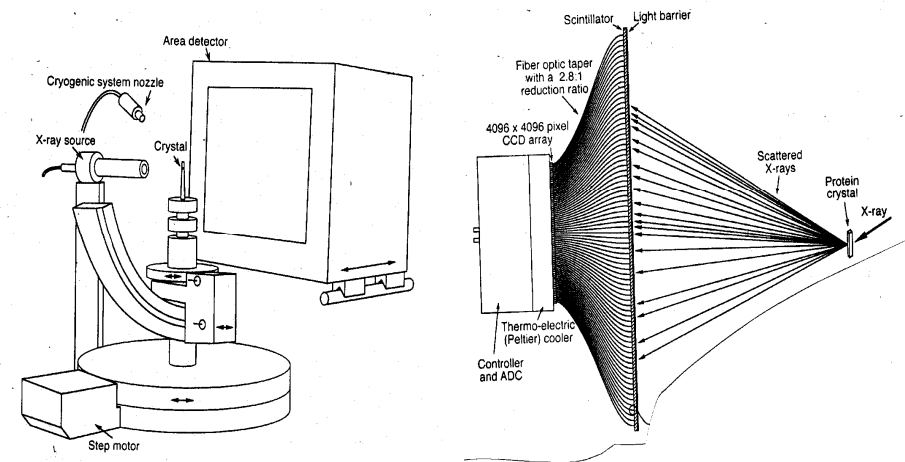

A szerkezetmeghatározás menete

A mérőrendszer

Monokromatikus röntgen-nyaláb előállítása kristályon való diffrakcióval

Kis-szögű röntgenszórás

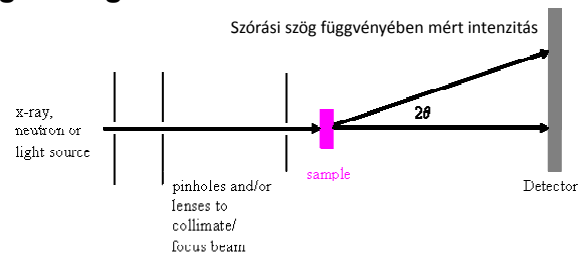

Figure 1.1: Schematic of x-ray process

Scattering of x-rays is caused by differences in electron density, scattering of neutrons is caused by differences in scattering power of different nuclei.

$$d \approx \frac{\lambda}{n \sin \omega}$$

Ha az interferenciát kis szög alatt figyeljük meg, ezek a maximumok a nagyobb szerkezeti egységekhez tartoznak

A mért szög-függvényt modell-illesztéssel értékeljük ki.

2. Tömegspektrometria

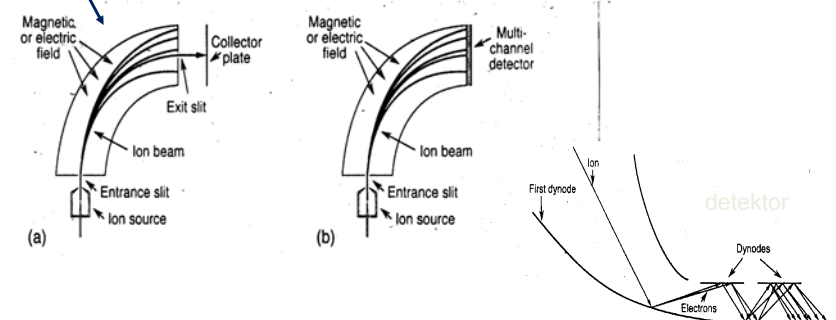
Alapja: molekulák m/Z paraméterének meghatározása ionizált állapotban - makromolekulák $10^{-12}g$ -ja analizálható

elektromos $E_{kin} = \frac{1}{2}mv^2 = ZeV_{gyors}$

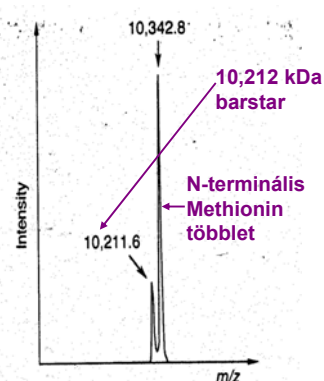
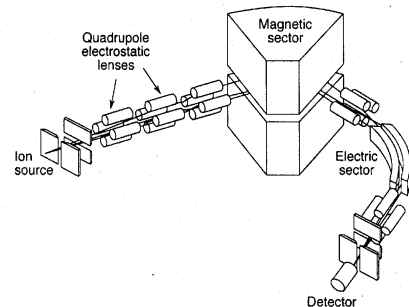
mágneses $Lorentz \text{ erő } F = ZevB = m \frac{v^2}{r}$

gyorsítás és eltérítés

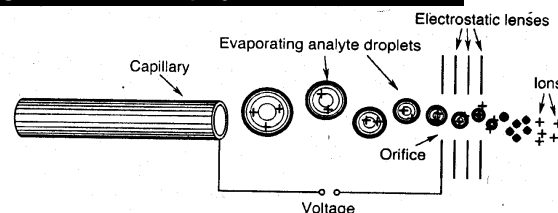
$$r \longleftrightarrow m/Z$$

A mérőelrendezés

Fragmentáció elektro-spray ionizációs módszerrel

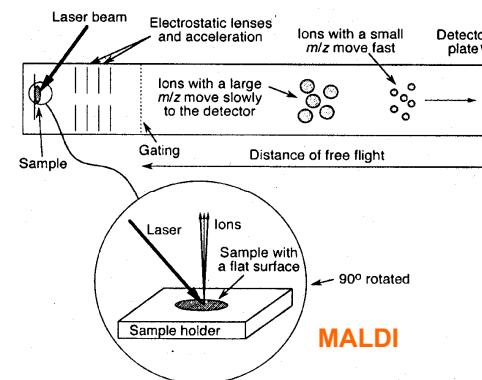
Ionizációs technikák

Elektronbombázás
Ionbombázás
Kémiai ionizáció
Elektro-spray
MALDI

MALDI – Time Of Flight módszer

Matrix-Assisted Laser Desorption/Ionisation

$$m \frac{v^2}{2} = ZeV \rightarrow t = t_{TOF} \sqrt{\frac{m}{2ZeV}}$$

MALDI

3. NMR spektroszkópia

Mag mágneses rezonancia elv alkalmazása a makromolekulákban
különböző kémiai környezetben levő azonos fajta atommagok (^1H , ^{13}C , ^{15}N) megkülönböztetésére. Kiválasztott atommagok mágneses dipólusainak kölcsönhatásából atomi távolságok is meghatározhatók

$$hf = 2\mu B_0(1 - \sigma)$$

Larmor frekvencia

Kémiai eltolódás

$$\frac{hf_1 - hf_2}{hf_0} = \frac{\omega_1 - \omega_2}{\omega_0} (ppm)$$

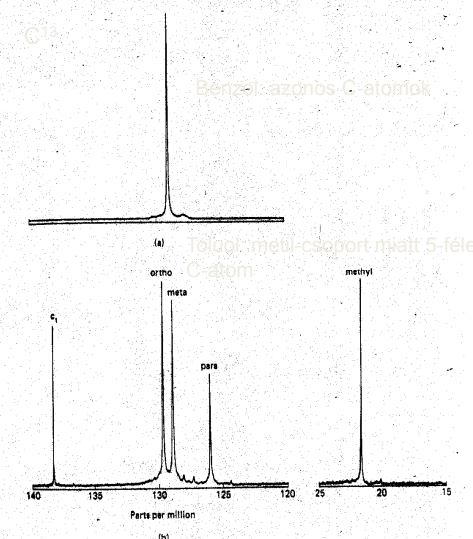
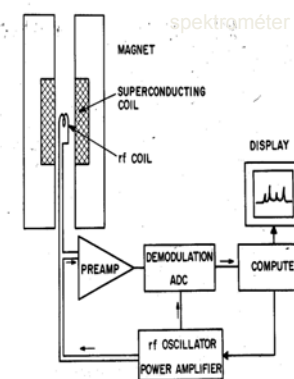
Pl. tetrametilszilán

Árnyékolási effektus σ

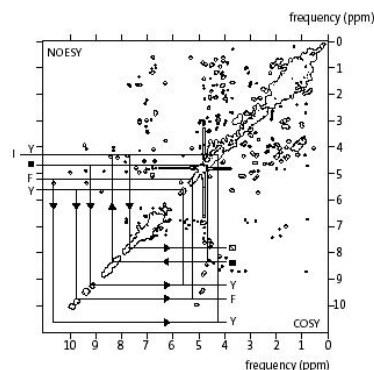
A külső tér perturbálja az atomi és molekuláris pályák elektronjait

Más környezet $\rightarrow$ más f

NMR spektrumok

Több dimenziós és korrelációs NMR módszerek

4. Elektronmikroszkópia

Az elektron-nyaláb hullámtermészete – „anyag-hullám”

$$\lambda = \frac{h}{mv}$$

10-100 kV-al gyorsított elektronok-> nagy sebesség, λ kicsi -> **nagy felbontás?**

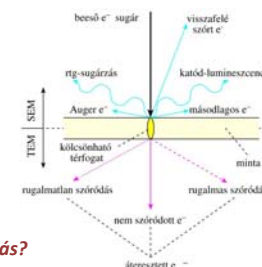
$$d \geq \frac{\lambda}{\text{num.ap.}}$$

← kicsi
← **technikai okokból igen kicsi**
~ 10^{-3}

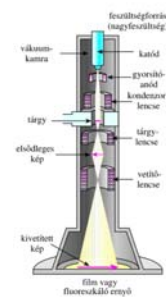
$$d \geq 0.5 \text{ nm}$$

Nagyobb szerkezeti egységek

Probléma: mintatér vákuumban!

Az elektronmikroszkóp felépítése

Szerkezeti proteomika módszerei II.

A kurzus célja néhány olyan szerkezet-meghatározó módszer részletesebb ismertetése, amelyek

- Az Intézetben elérhető, használatosak
- A gyors, elsődleges proteomikai szerkezet-meghatározó módszerek eredményeire építenek, abból indulnak ki
- A funkciók szempontjából fontos, további szerkezeti pontosításokhoz vezetnek
- Általában valamely külső perturbáció hatására adott válasza alapján
- A szerkezetet meghatározó kölcsönhatások erősségét tesztelik

Molekulák

közötti kölcsönhatások biológiai rendszerekben

Molekulaszerkezetek kovalens kötése → **kémia ?**

Elektrosztatikus kölcsönhatások

1. Coulomb kölcsönhatás

q_1 és q_2 ponttöltések r távolságban

potenciális energia

$$E_{Cb} = \frac{q_1 * q_2}{\epsilon * r}$$

(relatív) dielektromos állandó

A relatív dielektromos állandó ϵ

(„dielektrikum”: elektromos tér áthatol az anyagon – Faraday)

Definíció: kondenzátor kapacitása alapján

fegyverzetek között vákuum $\rightarrow U_o$

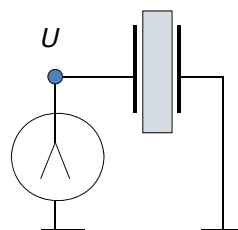
fegyverzetek között dielektrikum $\rightarrow U < U_o$

dielektrikum kivétele $U \rightarrow U_o$ ($q_o = q$)

$$C = \frac{q}{U}, \quad C_o = \frac{q}{U_o} \Rightarrow C > C_o$$

$$\epsilon = \frac{C}{C_o} = \frac{E_o}{E} > 1 \quad E = \frac{F}{q} \left[\frac{\text{Newton}}{\text{Coulomb}} = \frac{N}{C} \right] \text{elektromos térerősség}$$

A dielektrikum részecskéi polarizálódnak elektromos térben:
a fegyverzeteken tárolt töltés erőtere csökken

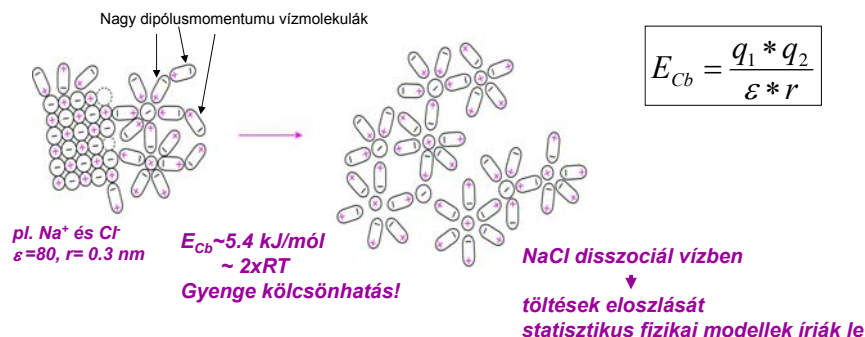

Két fontos közeg

víz
apoláros hidrokarbonok

ϵ
80
~2

Jelentősen módosítják az
elektrosztatikus kölcsönhatásokat

A Coulomb-potenciál termodinamikai értelmezése ionos oldatban

E_{Cb} az elektrosztatikus tér munkáját adja meg **állandó hőmérsékleten és nyomáson** miközben a töltések távolsága végtelenről „r”-re változik

E_{Cb} a **G Gibbs potenciál-változásnak felel meg** $\Delta G = \Delta H - T\Delta S$
miért lehet a Cb -potenciálnak entropikus jellege?

Pl. vizes közeg

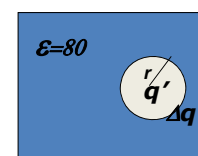
$$\Delta S = -\frac{\delta \Delta G}{\delta T} = -\frac{\delta}{\delta T} \left(\frac{q_1 * q_2}{\epsilon * r} \right) = \frac{q_1 * q_2}{\epsilon^2 * r} \frac{\delta \epsilon}{\delta T} = \Delta G \frac{1}{\epsilon} \frac{\delta \epsilon}{\delta T}$$

vízre: -0.0046/K
 $T\Delta S$ (T=300K) = - 1.38 ΔG

a Cb potenciál ellen hat!

A Cb potenciál nemcsak a kötési energiát fedezi (ΔH), hanem az ionoknak a vízmolekulákat rendező (S csökken!) hatását is!

A Coulomb-potenciál-ból származtatott hidratációs energia
Born-energia

$$\delta G = \frac{q' * \delta q'}{\epsilon * r}$$

$$\Delta G = \frac{1}{\epsilon * r} \int_0^q q' dq' = \frac{q^2}{2\epsilon * r}$$

A végzett munka ha egy ϵ dielektromos állandójú közegbe, egy r-sugarú üregbe q töltést viszünk be **pl. hidratációs energia**

Mekkora a végzett munka, ha egy iont (Na^+) vízből egy makromolekula v. lipid membrán belsejébe akarunk átvinni?

$$\Delta G_{total} = \Delta G(\epsilon = 80) - \Delta G(\epsilon = 2) = -355 \text{ kJ/mol}$$

Nagy érték!
 $r=0.095 \text{ nm}$, ion-rádiusz

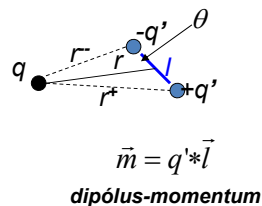
2. Dipól-kölcsönhatások

ponttöltés – dipól, dipól – dipól, statikus dipól, forgó dipól, indukált dipól

Egyszerű példa: ponttöltés – álló dipólus

$$E_{el.sztat.} = -\frac{q' \cdot q}{\varepsilon \cdot r^-} + \frac{q' \cdot q}{\varepsilon \cdot r^+} \approx -\frac{q \cdot m \cdot \cos \theta}{\varepsilon \cdot r^2}$$

ha $l \ll r$

erősebben csökken a távolsággal

Trend: minél bonyolultabb töltéeloszlások hatnak kölcsön, annál erősebben csökken az energia a távolsággal

**Pl. két dipólus
+ orientációs mozgás**

$$E_{MozgóDip-Dip} = -\frac{m^2 \cdot m_2^2}{3\varepsilon^2 \cdot r^6 \cdot kT}$$

szabad rotáció csökkenti a kh. erősségét és rövidíti a hatótávolságot

Setlow and Pollard: Molecular Biophysics, Chpt.6, Palo Alto, Addison-Wesley, 1962

Egy különleges dipól – kölcsönhatás

Diszperziós kölcsönhatás
van der Waals kölcsönhatás
(London-féle erő)

Megjegyzések:

-- α molekulák polarizálhatósága : $\vec{m} = \alpha \cdot \vec{E}$

-- ε helyett n

$$\varepsilon_{víz} \gg n_{víz} \Rightarrow E_{MozgóDipólok} \ll E_{Diszp}$$

-- formula érvényes, ha $r \gg l$

$$E_{diszp} = -\frac{1}{r^6} \cdot \frac{\alpha_1 \cdot \alpha_2}{3n^4} \cdot \frac{I_1 \cdot I_2}{I_1 + I_2}$$

Ezt a faktort nehéz általában elméletileg meghatározni, empirikus módszerekkel határozzák meg

-- speciális eset: hosszúság alakú II hidrokarbon láncok
fehérjék, membránok lipidjei $E_{diszp} \approx \frac{1}{r^5}$

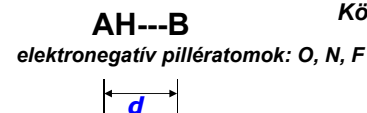
dipólus-momentum

elektromos térerősség

Az elektrosztatikus kölcsönhatások potenciális energiájának távolság-függése, és átlagos energiája

Kölcsönhatás	Energia-függvény távolság-függése	Átlagos kölcsönhatási energia (kJ/mól)
ion-ion	r^{-1}	200 - 300
ion - álló dipólus	r^{-2}	10 - 20
álló dipólus – - álló dipólus	r^{-3}	1 - 2
dipólus – dipólus hőmozgás mellett	r^{-6}	0.3
diszperziós kölcsönhatás	r^{-6}	2

Hidrogén-hidas szerkezetek

Kölcsönhatás összetett: - kovalens
- elektrosztatikus - diszperziós

$d <$ van der Waals rádiuszok összege

Nagysága széles tartományban fordulhat elő

3 - 4 kJ/mól $\longrightarrow$ 80 - 100 kJ/mól
alifás szénhidrogének enzimatisz katalízis

12 - 35 kJ/mól
biológiai makromolekulák

Víz - szerkezetek

	ΔH (kJ/mól)
H ₂ O....HOH	
gáz	-23
folyadék	-14
jég	-12 -30

Rendkívüli tulajdonságok

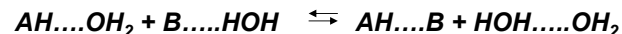

Hidrogén-hidas szerkezetek

Biológiai makromolekulák térszerkezetének kialakulása

- speciális szempontok:
- kötéserősség függ a környezettől
  - nem a ΔH hanem a ΔG vezérli

?

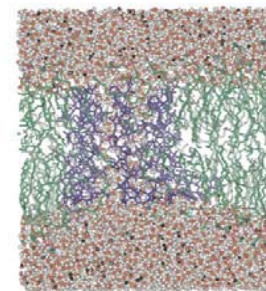

- amidok és karbonil csoportok erősen polárosak, de H-kötés csökkenti a polaritást $\rightarrow$ H-kötések erősebbek a fehérjék és lipid membránok belsejében
- network – formációk: H-donor atom töltéseloszlása megváltozik $\rightarrow$ nő az elektronegativitás $\rightarrow$ jobb akceptor lesz $\rightarrow$ víz-klaszterek kialakulása, H-kötések láncolata fehérjékben

Weinhold, F. (1997) Nature of H-bonding in clusters, liquids and enzymes. J.Mol.Struct. 398, 181

Hidrofób kölcsönhatás

biológiai makromolekulák belső szerkezetében igen jelentős

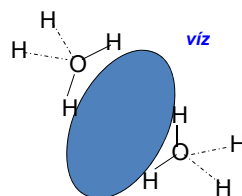
foszfogllicerát kináz enzim víz-dobozban

loncsatorna-fehérje sejtmembránba ágyazva

Az apoláros szénhidrogén-láncok egymás felé fordulva a víz-molekulákkal való kölcsönhatásokat csökkentik - hidrofób effektus

Hidrofób kölcsönhatás – termodinamikai értelmezés

elv: szénhidrogének és víz kölcsönhatása energia-befektetést igényel

Jellegzetes hőmérséklet-hatás
Magas T $\rightarrow$ diszperziós kh. erősödik
víz-orientáció gyengül
 $\Delta S_{szegr} \sim \Delta S_{oldott}$, de $\Delta H < 0$
 $\Rightarrow \Delta G = \Delta G_{szegr} - \Delta G_{oldott} < 0$

magas hőmérséklet: „H-driven”

Alacsony T (RT): A víz molekulák rendezett szerkezetet alakítanak ki egymással az apoláros molekula felületénél $\rightarrow$ S csökken, de szegregációnál kevésbé, $\Delta H \sim 0$
 $\Delta G = \Delta H - T\Delta S = \Delta G_{szegr} - \Delta G_{oldott} < 0$

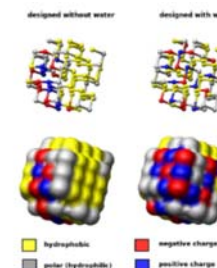
A szegregált és az elkeveredett állapot közötti különbség: szegregált állapotban a rendezésből eredő entrópia-változás kisebb

alacsony hőmérséklet: „S-driven”

Dill, K.A. (1990) Dominant forces in protein folding. Biochemistry 29, 7133

Hidratációs erők

Makromolekulák felületi töltései kölcsönhatnak víz-molekulákkal.
Molekula – molekula kölcsönhatáshoz a kötött vízmolekulákat le kell választani.
A kötött víz-molekulák helyettesítése nagy energia-befektetést igényel. Rövid távú kh.
 $r_{hydr} \sim 0.1 r_{el.sztat}$

Különösen jelentős: fehérjéknél lipid membrán-felületeknél

Abeln, S., Frenkel, D. (2011) Accounting for protein-solvent contacts facilitates design of non-aggregating lattice proteins. Biophysical Journal, 100, 693

π elektron – kation kölcsönhatások

töltés – kvadrupól (két dipól)
és
töltés – indukált dipól jelleg

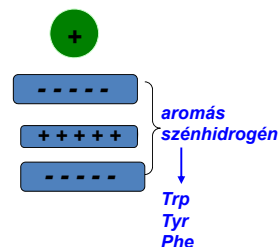
$$E_{kh} \approx -\frac{1}{r^3}$$

Vizes közeg kevésbé csökkenti mint a Cb-kh energiáját

$$E \xrightarrow{\text{víz}} 0.5 E$$

$$E_{Cb} \xrightarrow{\text{víz}} 0.05 E_{Cb}$$

$$\text{de } E \sim 0.25 E_{Cb}$$

Gallivan, J.P., Dougherty, D.A. (1999) Cation- π interactions in structural biology. PNAS 96, 9459
(2000) JACS 122, 870

Kovalens (atomi/kémiai) kötések energetikai leírása

Harmonikus potenciállal közelítik a kötés egyensúlyi paramétereit közelében:

Harmonikus rezgés a kötés mentén

$$E_{kov} = \frac{1}{2} \phi (x - x_0)^2$$

egyensúlyi kötéstávolság

$$f = \sqrt{\frac{\phi}{m}}$$

kötéserősség

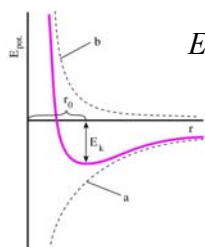
mérése IR spektroszkópiával : $f \rightarrow \phi$

C – C kötés nyújtása : $\phi = 275 \times 10^3 \text{ kJ/mol}(\text{nm})^2$
pl. 0.01 nm nyújtás $\rightarrow E > 10 \text{ RT}$

Hasonló harmonikus potenciálok a kötés – szögek függvényében is.

$\rightarrow$ kötések körüli elfordulások energiája $\sim \text{RT}$

Eddig vonzó kölcsönhatások Kötések kialakulása: szterikus gátlás mellett

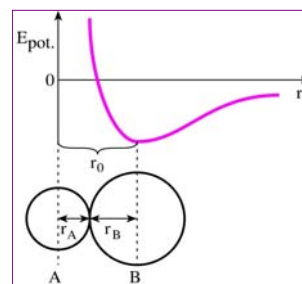
$$E_{pot} = \frac{B}{r^m} \quad \text{taszítás}$$

$$m > n$$

$$E_{pot} = -\frac{A}{r^n} \quad \text{vonzás}$$

r = kölcsönható részecskék távolsága
 r_0 = egyensúlyi kötéstávolság
 E_k = kötési energia

A kötéstávolság ($r_0 = r_A + r_B$) és kötési energia E_k a kölcsönhatási energiafüggvények konkrét függvény-alakjától függ (a és b)

Atomi rádiuszok
értelmezése

Atomi rádiuszok különböző kölcsönhatásokban

Elem	Rendszám	Van der Waals sugár (nm)	Kovalens sugár (nm)	Ionsugár (nm)	Ion
H	1	0,120	0,037	–	H ⁺
C	6	0,170	0,077	0,029	C ⁺
N	7	0,155	0,075	0,025	N ⁺
O	8	0,152	0,073	0,140	O ²⁻
F	9	0,147	0,071	0,117	F ⁻
P	15	0,180	0,106	0,058	P ³⁺
S	16	0,180	0,102	0,184	S ²⁻

Szterikus gátlás a Pauli elv alapján:

Lennard – Jones potenciál

A **taszító** potenciált az elektronfelhők átlapolása okozza –
rövid hatótávolságú kölcsönhatás

A **vonzó** kölcsönhatást a diszperziós/van der Waals potenciál adja:

$$E_{L-J} = 4E_0 \left(\left(\frac{r_0}{r} \right)^{12} - \left(\frac{r_0}{r} \right)^6 \right)$$

Kötési energia

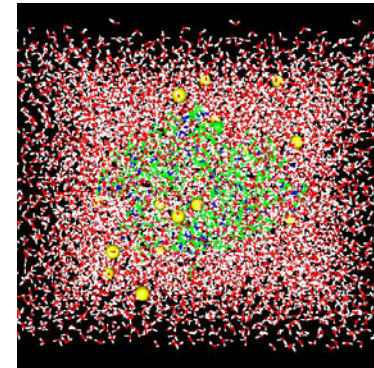
A makromolekulák szerkezete és komplex-képzése a
környezeti molekulákkal való kölcsönhatás jelenlétében
energia-minimum-állapotot jelent

Zöld: fehérje

Sárga: ionok

Piros-fehér:
vízmolekulák

44 kDa
tormaperoxidáz
enzim víz-ion
környezetben

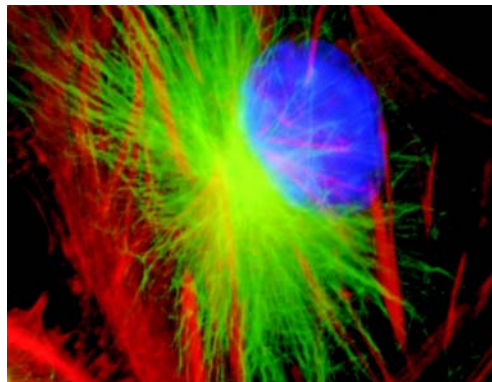

További szerveződés sejtes szinten

– „molecular crowding”

Piros: aktin
filamentumok

Kék:sejtmag

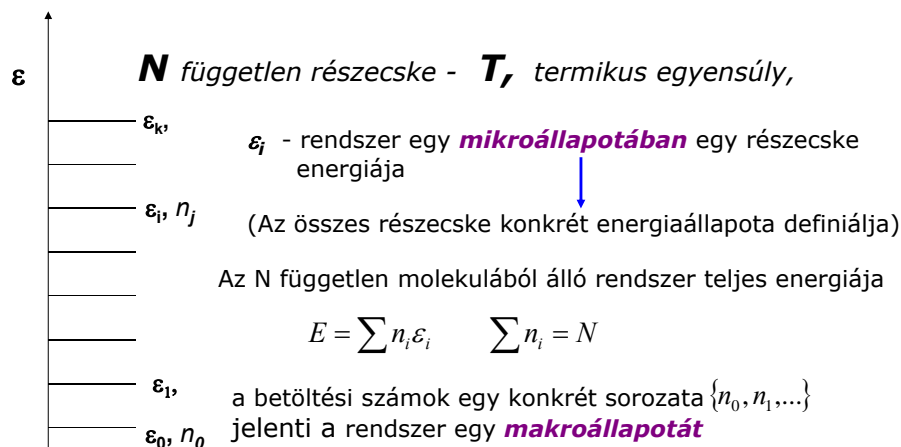
Zöld: microtubulusok

A biológiai folyamatokban az energia-minimum-elvek
statisztikus jelleggel érvényesülnek.

Kötések folyamatosan felszakadnak és újraépülnek,
a kötéserősségek hierarchiája alapján

„szerkezeti dinamika”

Boltzmann eloszlás

Boltzmann eloszlás

$$p_i = \frac{e^{-\frac{\epsilon_i}{kT}}}{Z}$$

Boltzmann eloszlás – fontos összefüggések

Annak valószínűsége, hogy adott ϵ_i energiájú állapot a rendszerben megvalósul

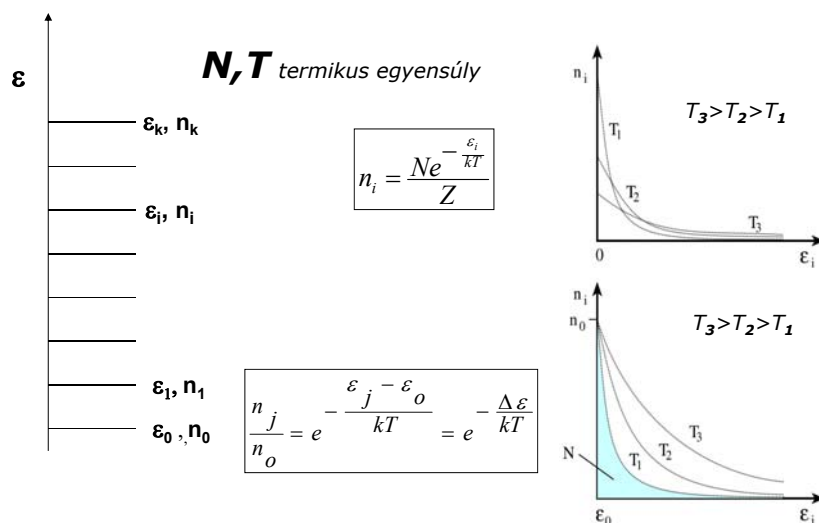
$$Z = \sum_i e^{-\frac{\epsilon_i}{kT}} \quad \text{állapotösszeg}$$

$$n_i = \frac{N e^{-\frac{\epsilon_i}{kT}}}{Z}$$

$$\frac{n_i}{n_0} = e^{-\frac{\epsilon_i - \epsilon_0}{kT}} = e^{-\frac{\Delta \epsilon}{kT}} \quad \text{Boltzmann faktor}$$

Két energiaállapot relatív betöltöttsége

Boltzmann eloszlás – összhangban a tapasztalattal

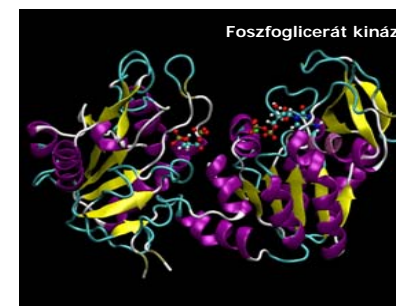

Mit értünk a biológiai anyag „szerkezetén”?

Pl. makromolekuláris **konformáció** ?

Energia-minimum

igen sokféle kölcsönhatás

Röntgenkristallográfia
NMR

A konformáció sok „mikroállapot” időbeli és térbeli eredője

Hőmérsékletre érzékeny

Molekuláris/makromolekuláris szerkezetet kialakító kölcsönhatások

$E_k \sim$ **elsődleges kötések** : kovalens
ionos
fémcs

2 – 6

eV/kötés

$E_k \sim$ **másodlagos kötések**

H-híd 0.1 - néhányszor x **0.1**
Hidrofób kölcsönhatás ~ **0.1**

elektronvolt
1 eV= 23 kcal/mole ~
~ 100 kJ/mole

van der Waals dipól – ponttöltés ~ **0.1-0.2**
dipól – dipól ~ **0.02**
dipól– indukált dipól ~ **0.01**
időleges dipól ~ **0.02**
(diszperziós)

Szerkezeti rend testhőmérsékleten $T=310\text{ K}$

Kérdés: van-e olyan kötés a szerkezetben, ahol az energiaállapot a kötött állapothoz képest éppen a kötési energiával magasabb?

többlet-energiával bíró
kötések száma

$$\frac{n}{n_{\text{kötött}}} = e^{-\frac{E_k}{kT}} \approx \frac{n}{N}$$

$kT \sim 0.027\text{ eV}$
 $RT \sim 2.6\text{ kJ/mól}$

$T=310\text{ K}$, $k=1.38 \times 10^{-23}\text{ J/K}$ Boltzmann állandó

$$kT \longleftrightarrow E_k$$

Szerkezeti rend testhőmérsékleten $T=310\text{ K}$

Kérdés: van-e olyan kötés a szerkezetben, ahol az energiaállapot a kötött állapothoz képest éppen a kötési energiával magasabb?

többlet-energiával bíró
kötések száma

$$\frac{n}{n_{\text{kötött}}} = e^{-\frac{E_k}{kT}} \approx \frac{n}{N}$$

$kT \sim 0.027\text{ eV}$
 $RT \sim 2.6\text{ kJ/mól}$

$T=310\text{ K}$, $k=1.38 \times 10^{-23}\text{ J/K}$ Boltzmann állandó

$$kT \longleftrightarrow E_k$$

Szerkezeti rend testhőmérsékleten $T=310\text{ K}$

$$0.027\text{ eV} \longleftrightarrow E_k$$

Másodlagos kötések

H-hidak

pl. $E_k = 0.1\text{ eV}$ (1-7 kcal / mole)

$$\frac{n}{N} \approx e^{-\frac{0.1\text{ eV}}{0.027\text{ eV}}} \approx e^{-3.7} = 2.46 \times 10^{-2} \approx 2.5\%$$

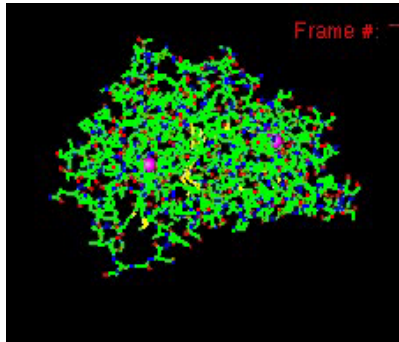
**Hidrofób kölcsönhatások,
van der Waals kölcsönhatások**

$$E_k \xrightarrow{\text{elsődleges} \rightarrow \text{van der Waals/diszperziós}} kT$$

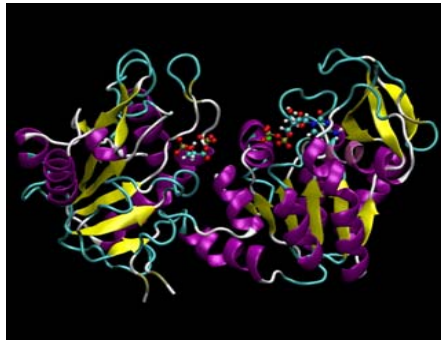
Termikus okokból elsődleges kötések
nem szakadnak fel testhőmérsékleten

**A másodlagos kötések jelentős számban
felszakadtak testhőmérsékleten $\longrightarrow$ szerkezeti dinamika**

A szerkezeti dinamika alapvetően fontos szerepet kap a biológiai makromolekulák funkcionális kölcsönhatásaiban

tormaperoxidáz enzim
nanosecundum-os időtartomány

foszfoglicerát kináz enzim
millisecundum-os időtartomány